

vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov
—
Closed daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

1940—YEAR XXXIX

Cena lista je \$8.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., PONDELJEK, 25. AVGUSTA (AUG. 25), 1947

Subscription \$8.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 166

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriško orožje na poti za grško monarhistično vlado

Vozi ga 12 transportov; Grška dobi
tudi šest patrolnih ladij
Grška vlada podala ostavko

ATENE, 25. avg.—Vladna kriza, ki je v soboto prinesla resigna-
cijo kabineta, se nadaljuje. Kralj je poveril sestavo nove vlade
ministru ministru in voditelju narodne monarhistične stranke
Tsaldarisu. Liberalci pod vodstvom Sophoulisa so
namigovali sodelovati v vladi, ki bi si načeloval Tsaldaris, enako na-
mignili liberalci pod vodstvom Gonatas. S Tsaldarisom so pri-
šli liberalci pod vodstvom Napoleona
vsa, ki se je med vojno proslavil kot vodilni naciji kolabo-
r, v zadnjih dveh vladah pa je bil policijski minister.

Washington, 23. avg.—Dr-
žavni department je razkril, da
ta poti v Grčijo prva pošilj-
ameriškega orožja za izvajati
Trumanove "doktrine", to
govoritev "komunizma" na
koku. Ta pošiljka znaša več
100,000 ton orožja ni muni-
cijski, ki jo pelje v Grčijo 12
patrolnih ladij. Te ladje so
ile iz Amerike pred dobrim
dom.

Zadnje sredo je dospela v Gr-
čijo prva pošiljka živeža in raz-
drugačnega materiala iz skla-
\$50 milijonov, ki jih je do-
kongres zadnje pomlad za
lito pomoč Grčiji, Italiji,
in Svobodnemu trža-
nem ozemlju. Ta relif bo raz-
pogan pod ameriškim nadzorom.

Državni department je obe-
dan naznanil, da bo Amerika
la Grčiji tudi šest velikih pa-
tralnih ladij, dolge po 176 čev-
lov, ki so bile zdaj potegnjene
aktivne službe, da jih preno-
bi popravijo. Za obratova-
le bojnih ladij bo ameri-
monarhica izvežbala grške
adke, ki pridejo še ta mesec
Norfolk, Va., v svrhu trenira-

Vrednost prve pošiljke orožja

estavljene japon-

ne mirovne

ogodbe

Državni department
zavrnil rusko
zahtevo

Washington, D. C., 21. avg.—
državni krogi so naznanili, da bo
Amerika naprej in sklicala
bilinaro konferenco v svr-
sestave mirovne pogodbe za
japonsko s sodelovanjem ali
sodelovanja Rusije.

Državni department je že do-
dal datum konference. Priče-
je 10. septembra. Ako se
Rusija upirala proceduri, bo
Amerika predlagala, naj repre-
zant desetih držav sestavi
mirovno pogodbo za Japonsko.

Odlučitev je bila naznanjena
zavrnitvi ruske note z zahte-
da se prelinarna pogaja-
glede mirovne pogodbe o-
je na svet zunanjih ministrov
Amerike, Velike Brita-
in Kitajske. Amerika je
velika stališča, da morajo ime-
ne države, ki so bile v vojni
z Japonski, besedo v sestav-
mirovne pogodbe.

Upanje je, da se bo Rusija
delila konferenco, ker še ni
vzela vrniti. Izgleda, da bo sle-
američanem prejšnje akcije,
je bila ustanovljena komisija
za Daljni vzhod. Sovjetska
je prvotno vodila opozici-
proti ustanovitvi komisije,
pa se je premislila in
zdaj reprezentanta v ko-

Državni department je pou-
dal, da je čas za sestavo mi-
rovne pogodbe za Japonsko.
Monkvi je dal razumeti,
da zadeva ne sme zavlače-

Vročinski val napravl škodo

Prizadeta je koruza
in drugi pridelki

Chicago, 23. avg.—Silna vro-
čina in suša, ki je zajela ves
srednji zapad, resno ogroža zla-
sti pridelke koruze. Toplomer
stoji med 90 in 100 stopinjami
neprenehoma že dva tedna.

Poleg koruze, ki je najbolj
prizadeta, bo tudi pridelke ovs-
znatno znižan. Take vročine ni
bilo na srednjem zapadu že
mnogo let, suše pa ne od leta
1936, ko so bile gotove pokraj-
ne na jugozapadu opustošene.

Vsled suše in vročine bo o-
krog 230 milijonov bušljev manj
koruze kot je sodil poljedelski
department v začetku avgusta.
To bo povzročilo, da bodo šle
cene mesu navzgor. Okrog se-
dem milijonov glav živine se
bi zredilo za trg na številu buš-
ljev koruze, ki je uničena.

Letošnja rekordna vročina s
sušo vred je povzročila ogrom-
no škodo na pridelkih. Vsled
neznosne vročine zelo trpijo
zlasti revni sloji v slumskih pre-
delih velikih mest, ker ni dovolj
parkov, slabo zidane hiše pa na-
trpane druga poleg druge kot
mravljišče.

Letošnja rekordna vročina s
sušo vred je povzročila ogrom-
no škodo na pridelkih. Vsled
neznosne vročine zelo trpijo
zlasti revni sloji v slumskih pre-
delih velikih mest, ker ni dovolj
parkov, slabo zidane hiše pa na-
trpane druga poleg druge kot
mravljišče.

Antivojna histerija med duhoborci

South Slovan, B. C., 23. avg.—
Ruske duhoborce, ki so se nase-
lili v Kanadi v zadnjem stolet-
ju, je objela prava antivojna
histerija, ki se izraža v tem, da
so v protest proti novi vojni za-
čeli požigati lastne domove. V
objemu te histerije so vse ruske
naselbine v dolini Kootenay, o-
krog 250 milj vzhodno od Van-
couverja. V tej dolini živi o-
krog 10,000 duhoborcev, ki ne
poznajo kapitalizma, pač pa so
razvili komunalno gospodar-
stvo. Pravijo, da raje požgejo
svoje domove kot pa vidijo, da
jih uniči vojna. Stotine družin
te sekte zdaj živijo v šotorih in
zasilnih kolibah. "Kot protest
proti vojni sem pravkar požga-
la svojo hišo in krasi radio,"
je dejala Helena Domoskoff, ki
je nedavno prišla iz dveletnega
zaporu vsled tega, ker se je bila
udeležila neklih demonstracij v
Vancouverju.

New Brunswick, N. J. — New
Jersey morda postane prva dr-
žava, kjer bo ustavno prepove-
dana rasna diskriminacija (loči-
tev ali "Jimcrow") v šolah in
polici. To se zgodi, ako volilci
pridrži novo ustavno določbo,
katero je sprejela s 50 proti 18
glasovom ustavodajna konven-
cija, ki sestavlja novo državno
ustavo v tem mestu.

Ustavna določba proti rasni diskriminaciji

New Brunswick, N. J. — New
Jersey morda postane prva dr-
žava, kjer bo ustavno prepove-
dana rasna diskriminacija (loči-
tev ali "Jimcrow") v šolah in
polici. To se zgodi, ako volilci
pridrži novo ustavno določbo,
katero je sprejela s 50 proti 18
glasovom ustavodajna konven-
cija, ki sestavlja novo državno
ustavo v tem mestu.

Zidje se morajo urniti v Nemčijo

London. — Anglija je zagro-
zila židom, ki se nahajajo na
treh britskih ladjah blizu Port-
de-Coura, Francija, da bo ladje
z njimi vred poslala v Hamburg,
Nemčija, ako se ne bodo izkrea-
li v Franciji. Na ladjah se na-
haja 4,400 židov od 29. julija.
Ladje so bile na poti iz Franci-
je v Palestino in so bile zajete
po britskih vojnih ladjah ter
poslane nazaj. Anglija je to
grožnjo že izvedla in ladje so
na poti v Bremen.

Domače vesti

Obisk

Chicago.—Glavni urad SNPJ
je 21. avg. obiskal Jože Menton
iz Detroita, kakor tudi bivši Či-
kažan Simon Trojar iz Bellevil-
la, Ill.

V bolnišnici

Indianapolis, Ind. — Steve
Skerjanec, član društva 34
SNPJ, se nahaja v bolnišnici St.
Vincent, kjer se je moral pod-
vreči operaciji.—Frank Krefele,
bivši večletni predsednik tega
društva, pa je bolan že čez pol-
drugo leto in ga članstvo pogre-
ša na sejah. Priporočljivo je,
da člani obiščejo oba.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V Collinwoodu je
umrl Frank Linc, star 63 let, do-
ma iz St. Vida pri Stični, v
Ameriki od 1903, član društva
53 SNPJ in KSKJ. Tukaj zapu-
šča ženo, dva sinova, štiri poro-
čene hčere in tri vnuke, v stare-
rem kraju pa brata in dve se-
stri.—Svojo kandidaturu za me-
stni svet je prijavil tudi Anton
Vehovec, ki je bil pred leti kon-
cilman 32 warda (Collinwood).

Nov grob v Akronu

Akron, O.—Dne 17. avg. je po
dolgi bolezni umrl Viktor Vovk,
doma iz St. Vida nad Vipavo,
član SNPJ. Tukaj zapušča ženo,
v Clevelandu pa hčer in se-
stro Anno Skof.

Nov grob v Springfieldu

Springfield, Ill.—Dne 18. avg.
je v bolnišnici v St. Louisu um-
rl John Močnik, dolgoletni
član društva 47 SNPJ, star 53
let, doma iz občine Blagovca,
Gorenjsko. Tukaj zapušča ženo,
dva sinova in bratrance, v De-
troitu pa hčer, poročeno Stru-
kel.

Nov grob v Detroitu

Detroit.—Dne 20. avg. je um-
rla Ludmila Canzel, stara 47
let, v Ameriki 37 let, rojen v Lo-
rainu. Tukaj zapušča ženo, dve-
letno hčerko, brata in sestro, v
Detroitu dva brata, v starem
kraju pa sestro. De nesreče je
prišlo vsled prehitre vožnje na
nekem ovinku.

Nov grob v Lorainu

Lorain, O.—Dne 17. avg. se je
v avtni nezgodi smrtno ponesre-
čil John Kovach, član društva
17 SNPJ, star 34 let, rojen v Lo-
rainu. Tukaj zapušča ženo, dve-
letno hčerko, brata in sestro, v
Detroitu dva brata, v starem
kraju pa sestro. De nesreče je
prišlo vsled prehitre vožnje na
nekem ovinku.

Sateliti niso dobili vstopa v Z. N.

Lake Success, N. Y. — Na čer-
trkovci seji varnostnega sveta
so bile odklonjene prošnje čle-
nih osiščnih satelitov za pristop
v Združene narode. Rusija je
vetarila prošnjo Italije in Av-
strije, Anglija in Amerika pa
Ogrske, Rumunije in Bolgarije.
Gromiko je dejal, da je Rusija
proti sprejetju Hitlerjevih za-
veznikov toliko časa, dokler ne
bodo odobrene vse mirovne po-
godbe s temi državami.

POGREBNIKI IMELI "ZLATO MAJNO" OD ŽRTEV

V Centraliji so poželi lepe tisočake

Centralia, Ill. — (FP) — Po-
grebniki v tem kraju so imeli
pravcato "zlato majno" na rač-
un 111 ubitih rudarjev, ki so
postali žrtve grozne katastrofe
dne 25. marca. Za pogreb vsa-
ke žrtve so povprečno računali
več kot \$700.

V slehernem velikem mestu
oglašajo pogrebne, da stane
pogreb enega od ubitih rudar-
jev — celih \$1,178.50! Najnižja
cena za pogreb je znašala \$233,
povprečna pa \$732.78.

To pomeni, da so pogrebni
stroški za 111 žrtv profitarskih

premogovnih baronov, ki so kr-
šili varnostne naredbe, skupaj
znašali \$81,338.58. Te številke in
račune so zbrali uradniki zvez-
ne rudniške administracije.

The United Mine Workers
Journal, glasilo rudarske unije
ADF, je obsodilo grabežljivost
pogrebniških profitarjev za naj-
podležji business. W. W. Cham-
bers, eden glavnih pogrebnikov
v Washingtonu, je obsodil po-
grebniško profitarstvo za naj-
večje raketništvo.

Javnost mora plačevati viso-
ke račune za pogrebe, kajti po-
grebniki so organizirani. Po-
grebniško raketništvo nima do-
ločenih cen; pogrebniški zaraču-
najo toliko, kakor se jim zdi, da
lahko dobijo. Tako se pripeti,

Kongresnik Sabath svari predsednika Trumana

Pravi, da preveč posluša sovražnike
Sovjetske unije

Washington, 23. avg. — Kon-
gresnik Sabath iz Chicaga, sta-
rosta kongresa, je po obisku
Bele hiše dejal, da je predse-
dnik Truman precej nejevoljen
proti Sovjetski Rusiji iz razlo-
ga, ker misli, "da se ne drži
svojih obljub."

Sabath je obiskal Trumana z
namenom, da se z njim pogovo-

Unije CIO zmagale v stavkah

Družbe v Michiganu
se poslužile
stavkolomstva

Detroit. — (FP) — Ameriška
zveza tovarnarjev si prizadeva,
da uniči delavske umje povsod,
kjer koli ji kaže. Zadnje tedne
je pričela s kampanjo v Michi-
ganu in navallila na stavkarje v
par slučajih.

Ta kampanja se je zlasti po-
kazala v Benton Harborju in
Clintonu, kjer so stavkarji, or-
ganizirani v unijah CIO in
ADF, postavili izziščajem po ro-
bu. V Clintonu je unija prisila
Donalda Thomasa, lastnika
tovarne in stavkolomec hkrati,
s tem, da se je podal in podpi-
sal pogodbo z unijo. Thomas je
najel tolpo pobojnikov, da zlo-
mijo stavko, ampak stavkarji so
se dobro držali in zmagali.

Thomas je tudi najel nekoli-
ko šolarjev in par odpadnikov
od unije in jih skušal utihota-
piti skozi piketno linijo. Na li-
ce mesta je prišla državna poli-
cija, da pomaga stavkolomcem,
toda stavkarji so bili odločni in
solidni. Na pomoč so jim prišli
člani unij iz drugih mest. Konč-
eno se je Thomas podal.

Nekaj sličnega se je dogodilo
v Benton Harborju pri notorični
družbi Remington Rand, ki se
je že pred desetimi leti poslu-
žila stavkolomstva. Prizadeta
unija je United Electrical Radio
and Machine Workers (CIO).
Taktika kompanije je bila tako
surova, da so se zgrajali vsi pre-
bivalci mesta.

Stavkarjem CIO so pomagali
v piketnih linijah tudi člani
ADF. V mesto je bila poslana
državna policija, stavka pa se je
nadaljevala in bila učinkovita,
kjer stavkarji so ostali odločni
in solidni. Končno se je družba
moralo ukloniti.

Kjer koli so delavci dobro or-
ganizirani, da ne nasedejo na li-
manice družinskih hlapcev, ima-
jo dober zgled za zmago. Vod-
stvo CIO je čuječe, ima zmogne
predstavnike, ki poznajo trike
stavkolomskih družb.

Odgovor poslanika Save Kosanoviča

Amerika ovira
pomoč Jugoslaviji

Washington, D. C., 23. avg. —
Sava N. Kosanović, jugoslovans-
ki poslanik pri ameriški vladi,
je podal izjavo, s katero zanika
trditve državnega departmenta
glede odnošajev z Jugoslavijo.
Kosanović je podprl svojo izja-
vo s sledečimi dejstvi:

Ameriške oblasti so več ko 18
mesecev držale čez 60 jugoslo-
vanskih ladij na Donavi v svoji
posesti, in to v času največje
potrebe jugoslovanskih ljud-
stev, da niso mogla dobiti ži-
veža.

Jugoslavija se je morala bori-
ti z velikimi težavami vsled po-
manjkanja živil od marca do ju-
lija tega leta, državni depart-
ment pa je ostal nem na vse
prošnje. UNRRA ni mogla ku-
piti niti za denar potrebnih ži-
vil v Ameriki za Jugoslavijo.
Vsa transportacijska sredstva so
bila vprežana v pomoč Nemčiji.

Vsota \$32 milijonov, o kateri
pravi državni department, da jo
je Jugoslavija dobila kot lend-
lease, je zelo majhna v primeri
z lend-leasenimi vsotami, ki so
jih prejeli drugi zavezniki in ki
so bile po večini odpisane.

Dalje je Kosanović izjavil, da
od navedene vsote so partizani
prejeli zelo malo, četudi so se
borili na strani zaveznikov.

Dne 13. avgusta je državni
department zavrnil trditve mar-
šala Tita, da Amerika noče po-
magati Jugoslaviji in da ji stavi
zaprake. Jugoslavija se prito-
žuje, da državni department no-
če odpraviti povojnih ekonom-
skih ovir.

Green za masni delavski nastop

Politična akcija
proti Taftovemu
zakonu

Green Bay, Wis. — William
Green, predsednik ADF, je izja-
vil pred poročevalci, da bo Ame-
riška delavska federacija pod-
vzela korake, da bo 10,000,000
milijonov delavcev ostalo od de-
la na dan prihodnjih splošnih
volitev. Namen kampanje je,
da delavstvo porazi vse člane
kongresa, ki so glasovali za spre-
jetje Taft-Hartleyevega proti-
delavskega zakona.

Dalje je Green poudaril, da
bo federacija podvzela intenziv-
no kampanjo proti nazadnja-
skim elementom. Federacija se
bo vrgla v politično akcijo z vsi
silo, kajti nazadnjaki in delav-
ski sovražniki ne smejo imeti
prostora v kongresu. Green je
rekel, da niso bili ameriški de-
lavci še nikdar tako razjarjeni
kot sedaj, ko je stopil v veljavo
omenjeni zakon.

Green je podal svojo izjavo
pred otvoritvijo letne konvenci-
je Wiscosinske delavske federa-
cije. Njegovi izjavi je sledil
predlog, da federacija zvija asse-
ment za eno tretjino za financir-
ranje politične akcije v Wiscon-
sину.

Dalje je Green dejal, da je
ameriško delavstvo zaskrbljeno
zaradi svetovnega miru, ker se
velesile ne morejo sporazumeti
glede mirovnihih pogodb. Potre-
no je, da se konflikti med vele-
silami odpravijo, drugače ne bo
miru.

Green je mnenja, da Henry
Wallace ne bo začel gibanja za
tretjo stranko. "Demokrati bo-
do ponovno nominirali Truma-
na, republikanci pa bodo izbi-
rali med Deweyem, Taftom in
Mac Arthurjem, ki je ugalal
Green.

Bigotski senator Bilbo je umrl

New Orleans, La. — Senator
Theodore G. Bilbo, zakrknjen
sovražnik zamorcev in napred-
ka, je zadnji četrtek umrl v tu-
kajnji bolnišnici. Bilbo je v
senatu zastopal državo Missis-
sippi in se prikopal do politične
moči s parolo "bele superiorno-
sti." Večkrat je bil zapleten v
razne nečedne intrige, letošnjo-
ga januarja pa mu je senat od-
rekel sedež v zbornici vsled ob-
dolžitve, da je med vojno je-
mal podkupnino od kontraktor-
jev. Bilbo je bil star 70 let.

Veleparnik zadržan vled stavke

New York, 23. avg. — Lu-
ksuriozni veleparnik Amerika,
ki je imel zadnje sredo odpe-
ljati v Evropo s 936 potnikov, se
vedno leži pri pomolu. Odhod
tega kakor tudi več drugih par-
nikov so preprečili pomolaki de-
lavci, ki so zastavkali iz prote-
sta, ker niso zadovoljni z novo
mazdno pogodbo, katero so pod-
pisali njih voditelji, od unije
ADF.

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

IZ KULTURNO-PROSVETNEGA ŽIVLJENJA

V Sloveniji so ustanovili pri vladi Komitet za kinematografijo

7. avgusta so ustanovili pri vladi ljudske republike Slovenije komitet za kinematografijo, ki bo urejal vse, kar se nanaša na kinematografijo v Sloveniji, usmerjal kinematografsko proizvodnjo filmov in vrši upravno-operativno vodstvo nad obema republiškima podjetjema, to je nad Podjetjem za razdeljevanje filmov v LRS ter "Triglav-filmom" za proizvodnjo domačih filmov.

Štem je bila postavljena tudi slovenska kinematografija pod narodno gospodarstvo, da bo tako doživela veliko nalogo, ki jo postavlja nova doba pred to, da postane kulturno-prosvetno in vzgojno institucijo. V letu 1947-1951 bo dobila slovenska kinematografija nad 80 milijonov dinarjev kredita za proizvodnjo domačih filmov ter za razširitev kinematografske mreže v sleherni večje delavске ali kmetjske naselje Slovenije.

Prosvetno tekmovanje "koroškem pasu"

Mesec avgust je posvečen v tekmovanju "koroškem pasu" v letih krajih ob Misljini, Meži in Dravi kulturno-prosvetnemu tekmovanju. Kakor povsod se tudi v tej nekdanji zapuščenosti naseljih, kjer je vladal hlapčevski duh, ki se je dedoval iz roda v rod, pojavljajo udarniki in zavodni in postrvovalni delavci in kmetje, ki so dosegli lepe uspehe tekmovanja v izpolnjevanju prve petletke. Mnogi kraji in oddelane hribovske vasi so se zganile, da bi sodelovale na kulturno-prosvetnem festivalu v letošnjem avgustu. Velike priprave so se izvršile v Ljubli, pri Prevaljah, v Orni, Turški pri itd. itd. Delovni človek je predramljen, iz mračnosti je zašel svetel zrak: ljudje čitajo, študirajo petletni gospodarski načrt, nove naloge, ki nastajajo, da bi si uredili dom, da bi bili boljši in svetlejši.

Pred festivalom "osvoboditve" Primorske

Končno se bodo porušili mejniki na Primorskem in ob tej priliki bo doživela svobodna Primorska prireditve, kakršne še ni bilo od leta 1945 dalje. Veliki festival bo prikazal v grafičnih in barvnih simboličnih slikah neizmerno trpljenje primorskega ljudstva pod fašizmom, splošno ljudsko vstajo in zmago nad fašističnim okupatorjem ter končno vstajenje, osvoboditev in delovni podvig v novih, prerajeni Jugoslaviji. Na veliki slovesnosti bodo sodelovale številne delegacije iz vseh ljudskih republik Jugoslavije, Koroške, Trsta in Gorice. Nešteto bo pevskih zborov, plesnih skupin itd. Primorski pevski zbori bodo nastopili s 5.000 pevci, za njimi pa ogromne skupine folkloristov, ki bodo plesali narodne plesne.

IZ DELAVSKEGA IN STROKOVNEGA GIBANJA

Vprašanja socijalnega skrbstva v novi Jugoslaviji

V okviru petletnega gospodarskega načrta je bilo urejeno tudi socijalno skrbstvo za razdobje 1947-1951. Za ureditev tega vprašanja je nova Jugoslavija preskrbela ogromna denarna sredstva in je bilo v ta namen določenih nad eno milijardo dinarjev. Iz teh denarnih sredstev bo v teku let ustanovljenih veliko število zavodov za socijalno skrbstvo in to do določenega časa, ki so bili ustanovljeni že v letih 1945-1946, ko je bila vsaka zaradi posledic okupacije največja.

Kako določa načrt, bo zgrajenih 78 otroških zavetišč, 32 bolnišnic, 12 bolnišnic, 54

otroških kolonij in več sredstev za socijalno zaščito.

Simpatije rojakov iz Južne Amerike so na strani stare domovine

Jugoslovanski časopis "Svobodna Dalmacija" je pred par dnevi objavil članek o izseljenicah v latinski Ameriki, iz katerega je razvidno, da se je odnos rojakov v času narodno-osvobodilne vojne do stare domovine do temelja spremenil. Kakor se stara Jugoslavija ni brigala za te ljudi, ki so pred 20, 30 pa tudi 50 leti odhajali s truhom za kruhom preko "velike luže", tako so tudi rojaki izseljenci pozabili na mače hovsko staro državno tvorbo. Ko je bila Jugoslavija napadena po fašistih, se je v vseh izseljenih poročila velika ljubezen do rodne grude, ki se je še stopnjevala od leta 1942 dalje, ko so spoznali rojake, da se vodi v domovini velika bitka za svobodo in življenje.

V vseslovenskem gibanju tesno sodelujejo tudi rojaki iz Argentine, Čileja, Bolivije, Perua, Brazilije itd. V teh državah sodelujejo rojaki izseljenci v gospodarskem, političnem in kulturnem gibanju dežele. Mnogo

PRAVILNO PAKIRANJE DARILNIH ZAVOJEV

Že dolgo je zdaj tega, odkar Američani pogosto stojijo v vrstah na svojih krajevskih poštah v mestih ali pa na podeželju in v industrijskih naseljih, da oddajo darilne pakete za svoje sorodnike in prijatelje v starem kraju. Iz tega bi bilo sklepati, da se približno dobro razumejo na zavijanje paketov. Na žalost pa temu ni tako. Še mnogo je takih, ki pakete pošiljajo, ne znajo jih pa prav pripraviti za dolgo pot in s tem prizadenejo sitnosti pošti, sebi in onim, katerim so paketi namenjeni, pa nepotrebno žalost in izgubo ter škodo.

Poštni načelnik v New Yorku je pred kratkim dejal, da pride mnogo paketov v dežele preko morja poškodovanih, ker vsebujejo bodisi tekočine v steklenkah ali pa predmete, ki se znajo med potjo raztopiti. Nekateri ljudje pošiljajo med ali kaj sličnega in slabo zapro posode ali pa kupijo med v kanticah, ki se pod normalnimi okoliščinami ne odpro same od sebe, a po poti pa se pokrovički pogosto odločijo in tekočina pokvari ostalo blago v paketu.

To se da preprečiti, ako se tako kantino položi v drugo večjo kositrno posodo ali kanto, se isto napolni z žagovino in dobro zapre. Tako pakiranje tekočin zahtevajo mednarodne poštne regulacije, kajti na ta način se tekočina nikdar ne more razliti po ostalem blagu v paketu, ker žagovina popije mokroto. Poštne oblasti prekomorskih dežel so že ponovno obvestile ameriške poštne oblasti, da pridejo pogosto s pošiljkami paketi, ki so prava zmes kake sladke gošče ali medu, sladkorja, masla, zaponk, gumbov, živank, sukanca, moke, kakava, obleke in čevljev, kar pa je vse tako pokvarjeno, da ni za rabo.

Da si torej prihranite nepotrebno škodo in onim tam preko razočaranje, vprašajte pri vaših okrajnih pošti, kako je treba ravnanje kadar se pošilja tekočine in živila, ki se po poti lahko stajajo (mast, maslo itd.). Upoštevajte tudi vreme ozir. letni čas. Pozimi je primeren čas za pošiljanje živil, ki se prej skvari, če jih spravite v paket v poletnem času. To velja posebej za maslo. Pomniti je treba tudi, da napravi paket dolgo pot in delavci ga ne prenašajo s pošte v skladišče in od tam na ladjo, z ladje pa spet v skladišče, ko doseže prekomorsko luko, kakor da je novorojeno dete — pakete se nalaga, kakor vse drugo blago, s hitrico in brez ozira na to, kako te kdo zavil paket. Če pride cel na mesto dobro, če ne, pa tudi. Dolžnost onega, ki pošilja paket je, da istega dobro pripravi in zavije.

Pakete lahko obijete s trdnim belim blagom (canvas) ali

jih je, ki so odlični profesorji, senatorji, narodni poslanci, ministri itd. V Peruju in Boliviji je na primer vsa notranja trgovina v rokah Jugoslovancev. Rojaki iz latinske Amerike podpirajo staro domovino prav tako kakor med narodno-osvobodilno vojno. Mnogo so pomagali obnavljati, mnogo ran so izlečili lačnim a tem, da so jim pošiljali obilne pakete, no mimo tega so zbrali tudi nad 12 milijonov pet.

Italijanski delavci bežijo v Jugoslavijo

Reakcijska propaganda za vokal in v tisku ne more zakriti velikega napredka in pravilne socialne ureditve nove Jugoslavije. To najbolj dobro opazujejo delavci v sosedni Italiji, ki danes občutno trpijo na brezdelnosti ter na silno neurjenih in nestabilnih političnih razmerah, ki vladajo v Italiji. Vedno več italijanskih delavcev prihaja skrivaj preko takozvane Morjanove linije, da bi dobili delo v Jugoslaviji. Mnogi delavci, ki so prišli na svoj dopust, so doma povedali, kako se jim godi v jugoslovanskih tovarnah. Z najlepšimi primerami so ugotovili velikansko razliko med postopkom v Jugoslaviji in Italiji, kjer vlada pod vladno De Gasperijske brezposelnosti in glad.

Jugoslovanske ljudske oblasti gredo prebeglim italijanskim delavcem na roko ter jih napotijo na delo ali v Istro ali pa v notranjost, v tovarne, kjer se počutijo ugodno in zadovoljno.

kakim podobnim materialom. Ako rabite papirnate zavoje ali škatle, morate gledati, da jih dobro zavijete in povežete. Nekateri rabijo tudi lesene zabojne narejene iz do pol inč debelih desic. Vse je odvisno od tega, kaj pošiljate in kako velik paket nameravate narediti. V vsakem slučaju glejte, da je trdno in dobro zapakiran, ker trpežno zavitega zavoja ne bo zrahljalo premetavanje v skladiščih, na ladjah in na poštah.

Ko ste paket dobro zavili in povežali (pokrove lesenih približi z žebji), pazite, da napišete razločen in točen naslov naslovljenca in pošiljatelja in sicer na paket sam, kakor tudi na prilepljen listek. Dobro je in pošta to tudi zahteva, da se naslov vključi tudi v paket. Pravilno je treba tudi izpolniti carinarške listke, ki jih dobite na pošti in važno je, da se navede vsebino paketa pravilno, da nima potem prejemnik kakih sitnosti radi carine. Poštno za vse pakete preko morja je treba plačati na pošti, kjer se paket odda. To velja za pakete, ki jih ameriška pošta odpremi na prejo, kdor pošlje paket recimo iz New Yorka z namenom, da ga od tam naprej odpremi kaka agencija ali organizacija, naj plača poštnino samo do New Yorka, prekomorske stroške pa bo seveda plačal agencija ali organizacija, ki prevzame

Trije republikanski aspiranti za predsednika Združenih držav, senatorja Vandenberg (levo) in Taft (desno), v sredini pa je newyorški guverner Dewey. Prvi je republikanski "ekspert" za zunanje zadeve, drugi je "bachetman" domače reakcije, tretji pa je znan vlad svojega moška glede važnih vprašanj.

4000 m pod morsko gladino

Prihodnji mesec bo odpotovala iz luke Antwerpen štiristotonska belgijska ladja, ki bo prepejala proti Gvinejskemu zalivu majhno skupino francoskih in belgijskih učenjakov in biologov, katerim na čelu sta prof. Piccard in Maks Cosyns, ki sta že skupno raziskovala tistotono in sedaj že tri leta študirata konstrukcijo priprave, s katero bo mogoče iti tako globoko v morje, kot doslej še nihče ni šel.

"Bathyscaphe"—tako se imenuje ta naprava—je sedaj še v sestavnih delih in se nahaja v Franciji, Belgiji in Švici. Inženirji treh držav mirzično dokončujejo zadnje kose, da bodo lahko pričeli s končnim sestavljanjem v Belgiji.

"Bathyscaphe" bo sestavljen iz dveh delov, zelo podobnih zračnemu balonu: gondola (ladja) in pravi balon. Kovinasta krogla z deset centimetrov debelimi stenami bo omogočila raziskovalcem, stisnjenima med nešteto aparatih, da bosta lahko opazovala podvodne poslasti skozi dve okenci iz prozorne plastične tvarine, debele petnajst centimetrov.

V globini 4.000 metrov bo znašal pritisk na to kroglo 4.000 atmosfer. Obe polkrogli, ki jo sestavljata, bosta stisnjeni druga k drugi zaradi vodnega pritiska s silo 16.000 ton! Poizkusi, izvršeni v laboratorijih, so pokazali, da se bo krogla strla šele v globini 12.000 metrov. Da se izognejo kakršnikoli nesreči, bodo učenjaki takoj ob prihodu na kraj preiskusa potopili pripravo šest tisoč metrov globoko, da se tako prepreči, ako res vzdrži pritisk teh globin.

Naprava dejansko deluje avtomatično. Nad kovinasto kroglo bo ogromen petonski rezervoar vseboval neko tekočino, ki je lažja od vode in tako olajšal dvig naprave na morsko površino. Poseben sistem električnih naprav bo postopoma izpuščal tekočino—50 kg na vsakih 1000 metrov—kar bo omogočilo enakomerno potapljanje. Učenjaki bodo morali čakati približno eno uro, da bodo dosegli globino 4.000 metrov, ki so si jo izbrali za svoje opazovališče.

Kakor pravi balon, tako tudi "Bathyscaphe" ne bo s spremljevalno ladjo zvezan z nobenim kablom v nasprotju s pripravo Amerikanca Beebeja. Le zveze po radiu in ultra-zvokih bodo omogočale zvezo raziskovalcev s tovaršili na površini. Priprava je opremljena z majhnim propelerjem in se bo lahko sama pomikala s hitrostjo kakih sto metrov na uro. Predviden je poseben sistem malih balončkov, ki se bodo dvigali na površje in tam dajali posebne svetlobne znake, da bo tako mogoče ugotoviti lego priprave, ako bi se

pošiljatev preko morja. (Jugoslovani so n. pr. to poletje poslali v New York pakete, ki so bili naloženi na jugoslovansko ladjo "Radnik". Na ta način pošiljajo pakete tudi drugi, večina ljudi pa enostavno odda paket ameriški pošti, ker je s tem najmanj opravka.)

FLIS.

ta zaradi podvodnih tokov preveč oddaljila od mesta potopitve.

"Vse je predvideno, da se bo lahko podjetje izteklo kar najbolje," je dejal profesor Piccard pred nedavnim v Parizu.

Na vprašanje, kaj lahko pričakuje znanost od tega poizkusa, je odgovoril muzejski profesor Monod, ki bo spremljal profesorja Piccarda, naslednje:

"Mnogo stvari. Vse podatke, ki se nanašajo na podvodno življenje, je objavil profesor Beebe, ki se je s svojo podvodno kroglo potopil le 900 metrov globoko. Neznano nam je, kako žive bitja v velikih globinah. Koliko je še neresenih problemov? Naše mreže so sicer zajele nekaj deset tisoč globokomorskih živali, ki so izredne ribe nezastisljanih oblik, toda največje in najhitreje so našim mrežam ušle. Kako živijo te živali? Same? V tropah? Je svetloba v velikih globinah, kamor ne prodor sončni žarki? Mnogo živali ima prave svetilke, podobne žepnim baterijam. Čemu jim služejo? Mnoge druge imajo izredno razvite tipalke, s katerimi se gibljejo kot slepec s palico.

V teh globinah, kjer nedvomno ne obstaja nobeno rastlinstvo, kjer vlada edinole živalski svet, je gotovo večna pojava. Roparice in mrhovinarice se požirajo med seboj. Se res zasledujejo? Se res razvijajo zagrizeni borbe, v katerih zmagaovec takoj požre celega premaganka? V Britanskem muzeju imajo primerek, ujet v globini 6.000 metrov in v čigar razširjenem želodcu se je nahajala zvit riba, mnogo večja od njega samega.

Morsko dno, nad katerim je cel dež vseh vrst živali, predstavlja v tej globini nedvomno neizmerno blatno planjavo, iz katere štrle kaki korali ali morske gobe, iztezajoče svoje okončine v višino nekaj metrov. Učenjake zelo zanima točno in od blizu raziskati naravo tega blata, kajti to bo dalo dragocene podatke o načinu sedimentacije organskih snovi, ki čez milijarde let tvorijo zemljo, po kateri hodimo. Istočasno, ko bodo izvršena fizikalna in oceanografska opazovanja, bo lahko po zaslugi naprave profesorja Piccarda tudi rešena uganka tvoritve naših kontinentov.

"Pred nami je široko neobdelano polje," je pred kratkim dejal profesor Piccard. "Če bodo raziskavanja ugodno zaključena bomo odpotovali proti Sargaskemu morju, kjer bomo prisotvovali dristvam jegulj in tako končno pojasnili to naravno skrivnost, ki že toliko časa zanima človeštvo."

—(Po Ljud. ted.)

Življenje albanskega delavca nekdanj in danes

Albanski narod pod Zogovim režimom ni bil organiziran. Izkoriščevalci že itak obubožanega albanskega ljudstva so odrekli pravice delavcem in zemljo kmetom. Vso zaslonbo pa so uživali izkoriščevalci pri begih, pri množičnih in dobro plačani žandarmeriji in delno tudi v vojski.

Okrog leta 1936 so nastajala v vseh večjih mestih Albanija razna dobrodelna društva, katerih voditelji so bili napredni delavci, bodoči člani Komunistične partije in prvoborci za osvoboditev izpod italijanske okupacije. Prve demonstracije v Korči in ostalih mestih so vodila prav ta društva — zaradi današnjih sindikalnih organizacij. Zahtevali so kruh, zahtevali so izboljšane gospodarske pogoje, ki ga niso dosegli, do kler je gospodaril Zogu. Te demonstracije so bile marsikdaj že v kralj zadušene po mnogo številni žandarmeriji — ki je bila bič za albansko delovno ljudstvo. Člani teh društev se bili delavci in mali obrtniki. Vsem je bil cilj: borba za kruh. Demonstracije so vedno bolj dvigale zavest temu ljudstvu, ki je bilo izkoriščano do skrajnosti od objestnih in stih podjelnikov domačega in tujega kova. Posledice za delavstvo niso izostale. Voditelji teh društev so začeli preganjati in zapirati. Med njimi srečujemo prve še danes žive voditelje albanskega ljudstva kot je Koči Džozde in ostali. Ti niso odnehal. Tudi do njih je došel marksi

zem. Balkanska okupacija je privela delavstvo v še bolj nezno stanje. Vsako najmanjšo zahtevo po izboljšanju položaja delavstva so tudi Italijani zatrli. Neznosno stanje in preganjanje se je stopnjevalo tako daleč, da je nastal edini izhod — puška in planina. Nastale so prve partizanske grupe. Južna Albanija je nudila najbolj žilav odpor proti okupatorju. Delavstvo Kučave — mesto petrolejskih vrelcev, katere je izkoriščal tuji kapital, je organiziral svojo partizansko bataljo. Ljudstvo, naveličano zatiranja, bede in splošnega pomanjkanja, se je prostovoljno pridruževalo tem prvim partizanskim odredom. Bili so strah in trepet strahopetnemu okupatorju. "Ko smo mobilizirali borce za partizanske odrede," je pripovedovala neka delegatkinja na prvem kongresu Antifašistične fronte žena Albanije, "naši albanski možje, ki so videli mene kot ženo s puško v roki, pripravljeno za borbo proti skupnemu sovražniku, niso odklonili poziva. Bili so prepričani, da bi zaostajali za slabotno ženo — partizanko."

O meji pri Gorici

Trst.—Potem ko so na mirovni konferenci določili mejo med Jugoslavijo in Italijo, Jugoslavijo in STO-jem in še med Italijo in STO-jem, so prepustili njeno natančno izpeljavo na terenu samemu mešanemu komisiji. Tako je n. pr. mejo med Jugoslavijo in Italijo odločila komisija, sestavljena iz Jugoslovancev in Italijanov. Znano je namreč, da mejna črta, ki so jo določili v Parizu, ni bila tako dokončna, da se ne bi mogla za malenkost spremeniti, saj je bilo določeno, da se bo smela dokončati meja tudi odmakniti od te črte za 500 m, če ni tam naselij z več kot 500 prebivalci.

Precej časa je že, kar je mešana jugoslovansko-italijanska komisija pričela svoje delo. Ko je s svojim delom prišla do Solkana, se je tu pojavila mrtva točka, ki jo je morala komisija celo obiti in drugje nadleževati delo, ki ga je tudi dovršila. Določbe meje pri Solkanu sta oba dela komisije tolmačila tako različno, da ni moglo priti do sporazuma. Povsem jasno je bilo jugoslovansko stališče, ki se je držalo točne določbe, da poteka meja s Sobotina naravnost na jug do Soče, jo prekorači in pušča Solkan Jugoslaviji. Po mnenju jugoslovanskih zastopnikov bi bilo treba razumeti pod "Solkan" vso katastralno območje Solkan, to se pravi polja, ki so takoj ob Solkanu in so strnjena last Solkanec. Po drugi strani pa je bila nemogoča in nesprejemljiva razlaga italijanskih za-

stopnikov, po kateri naj bi potekala meja tako tesno ob železniški progi, da bi bilo skoraj nemogoče delo na progi, ne da bi pri tem stopil v drugo državo. Mešana komisija je sporno vprašanje odstopila višji komisiji, ki jo sestavljajo zastopniki štirih velisil. Ta komisija je te dni predložila mešani komisiji nove rešitve, ki pomeni kompromis med obema stališčema in daje Jugoslaviji—verjetno v okviru "razpoložljivih" 500 m—pase ozemlja zapadno od proge Kanal—Dornberg.

Ta nov predlog ni nikaka usluga Jugoslaviji, ko gre itak povsod za slovenski svet, ki bo na tej točki nesramno rezan, tako da bo Gorica s precejšnjim delom slovenske zemlje ostala pod tujo državo. Vendar so novofašistični kovinisti od Lega nazionale in njim podobni takoj zagnali vršile in začeli pošiljati telegrame v Italijo. To so vedno isti nespremljivi elementi, ki bi z enako "bolestjo v srcu-branili" svojo "madrepatrijo", če bi se slučajno meja krojila pri Polojni, na Savi ali pa celo v Ukrajini, kamor je fašizem v svoji blaznosti pošiljal ljudi braniti svoj imperij.

Vsekakor predstavlja predlog višje komisije premaknitev z mrtve točke in približanje k normalizaciji medsebojnih odnosov tudi na tem področju.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Tako je rasla narodno-osvobodilna vojska in dokončno izbojevala težko pričakovano svobodo. Danes okupatorjev ni več v deželi. Toda za njimi je ostalo opustošenje. Vse je bilo porušeno. Mostovi, na tisoče vasi do tal porušeni in požgani, vse važnejše naprave, rudniki, tovarne — vse je bilo uničeno. Albanski delavec, do sedaj vojak — partizan, je zamejajal puško z lopato in pod najhujšimi okolnostmi pričel z obnavljanjem. Občutilo se je posebno težko pomanjkanje tehničnega kadra. Mnogo inteligence, ki je sodelovalo z okupatorjem, je zapustila državo v strahu pred ljudsko sodbo. Nekoliko inženirjev, tehnikov in skrajno majhno število obrtnikov je delalo naravnost čudeže. Ljudstvo je prišlo do pomoči, delalo je samo za hrano. Obnavljali so predvsem mostove, ki so bili do zadnjega vsi porušeni. Delali so noč in dan. S skromnimi ostanki politene inteligence so vzporedno gradili tudi ljudsko oblast. Delavci so se objemali od sreče, ko so dogradili most.

Tudi stanje delavstva se je pričelo izboljševati. Ustanovljene so bile prve sindikalne poružnice, ki se z ljudsko oblastjo trudijo, da izboljšajo težak položaj delavstva. Pripravljen je tudi že osnutek zakona o socialnem zavarovanju delavcev in nameščencev. Najtežje je občutno pomanjkanje kadrov, predvsem v gradbeni stroki. Neke vrste srednjetečniška šola ne zadošča, da bi lahko dala v kratkem času dovoljno število tehnikov, geometrov in risarjev. Ob skupnih naporih vseh ustanovljenih tečajev za izboljšanje znanja sedanjih kadrov, ki je še zelo pomanjkljivo. Tudi mi Jugoslovani se bomo udeleževali teh tečajev. Geodetske grupe na terenu bodo reorganizirane in dodeljeni jim bodo tečajniki, ki se bodo na terenu samem, pri najrazličnejših delih — merilje vzgajali v dobre praktične geometre. Naš vodilni jugoslovanski kader bo prevzel to nalogo z najboljšimi albanskimi tovariši v stroki. Vsak začetek je težak. Nam Jugoslovanom ni žal truda in naporov, ki jih doprinasamo, ker se zavedamo, da prispevamo svoj delež za dobro albanskega ljudstva. In takšno nalogo nam je naša ljudska oblast zaupala, ko nas je poslala v pomoč prijateljski Albaniji. Albanski delavec pa bo dosegel takšen položaj, kakršen mu pripada po njegovem trudu v obnovi in izgraditvi nove, srečnejše in izkryv-vstale Albanije. (Del. enotnost)

Za pogodbitve Istre

V Istro so prispeli gozdarski strokovnjaki, da se seznanijo z istakimi razmerami ter proučijo vprašanje gozdoznanja. V Istri je nad 40.000 ha goščav, ki jih je treba pogozditi, in nad 50.000 ha zemljišč, ki jih ograjajo hudoourniki, reke in potoki; regulirati bo treba številne hudoournike in potoke.

Slovene Records

- 10-inch records 78s COD, plus postage
- C-409 Moja baba je pijana, polka
- C-410 De priden shoji log, valček
- C-411 Luba polka
- C-412 Planina polka
- C-413 Pomladanski polka
- C-414 Bele rože, valček
- C-415 Teklevala tova, valček
- C-416 Veseli tovariši, polka
- C-417 Kuna's orchestra
- C-418 Detritski polka
- C-419 Dizzy day polka
- C-420 Treba in, treba ni, polka
- C-421 Herkulovic, waltz
- C-422 Moje tenke glas
- C-423 Na levo, na desno, polka
- C-424 Moje dekle
- C-425 Dele, kdo bo tebe trčal
- C-426 Frank Yankovic and his orch.
- B-001 Po zimi pa rožice na cveto, val.
- Veseli lovec, polka
- B-002 Odpiraj dekle kamrica, polka
- Gor des jezera, valček
- J. Pluth and his orch.
- Write 'er from catalogue of all new SLOVENE RECORDINGS to PALANDECH'S 536 S. Clark Street, Chicago 5, IL

KRIVDA

FRANCE BEVK

(Nadaljevanje)

Ta solza je Jožeta zapekla v dno duše. "Mati, čemu jočete?"
Brdar ni nehal: "Zaradi tebe ni jokala!"
"Kaj ti veš, koliko solza sem pretočila!" se je Ana obrnila vanj.

Jože je venomer pasel z očmi v materin blede obraz, kakor da ga žela njenih pogledov. "Mati! Poglejte me! Odgovorite mi na eno vprašanje!"

Mati je vprašujoče pogledala sina.
"Odgovorite mi po vesti in pred Bogom, čemu nosite črno obleko?"

Ana je molčala.
"Čemu vprašujete?" je bliskal Brdar z očmi.
"Sam lahko veš, radi koga jo nosi."
"Zaradi mene, mati?"

"Mati je odmaknila pogled in si obrisala novo solzo. Jedva slišno je dejala: "Ne vprašuj me tega!"

Iz Jožeta je gorelo. Podoba njegove matere, ki jo je bil zgradil v ječi, se je zrušila. Na njenem mestu se je dvignila podoba hlapca, ki je stal okrvavljen sredi razvalin materine ljubezni in se mu smejal.

"Radi njega?" je dahnilo spoznanje iz njegovih prsi.

Mati ga je gledala nekaj trenutkov, omahovala je, nato je priznala.

"Kakor si dejal."

"Ni je sram reči pred ljudmi," je pihl Brdar. Čufer ga je držal za jopič, da ne bi znova vstal.

Jože je imel široko odprte oči. Neprestano je lebdel hlapec pred njim; še njegova kratka, strupena beseda mu je odmevala v ušesu.

"Radi njega, ki sem ga ubil?"

"Mar ni smel biti moj, če sem bila vdova?"

"Mar jaz nisem bil vaš?"

Iz teh bridkostnih besed je nastal molk. Prekinil ga je le Brdarjev vzklík: "O fej, taka ženska!"

"Bil si moj," je gorela Ana. "Bil si moj, a jaz nisem bila tvoja, ker si storil, kar si storil in nisi čakal, da se sramota pokrije."

"Kakšna sramota?"

Ana ni vedela več, kaj dela. Plamenela je. Bilo ji je, kakor da grmadijo na njo goro gnusa, ki se ga mora ostreži. Razodela je vse, kar je mislila, da bo povečalo sinovo krivdo, a opravičilo njo.

"Kakšno sramoto?" se je obrnila proti sinu.
"Ko ponesejo otroka h krstu, bom dejala: Na tega pljunite! Pokazala je na Jožeta. "Ta mu je umoril očeta."

"Mati!" je vzklínil Jože. "Torej je—res?"

Brdar je tiščal glas v grlu, bolj je grčal nego govoril: "Slekla si se, da te vidimo golo. Fej, ostudna!"

"Ali je greh otroka roditi, če človeka ubiti ni greh?" se je obrnila do Brdarja in ga ni izpustila iz ostrega pogleda.

"Tega ne bi smeli reči!" je rekel sin in se oprjel z rokama kletke.

"Vi pa smete reči vse! Le jaz nimam te pravice! Gospod sodnik, ne pustite ju govoriti!"
Nato se je obrnila nasproti sinu: "Ti si me napravil vlačugo!"

Ta hip je stala mati v drugačni luči pred Jo-

žetom. Kakor da mu je njena lepa prikazen na vekomaj ugasnila v srcu.

"Naredil sem pravico," je dejal zamolklo.

"In jaz? Kaj sem naredila jaz?"

"Ti?" je odgovarjal Brdar mesto Jožeta.

"Vpričo odraslega sina si uganjala grdobijo. Vpričo otroka."

Predsednik je zvonil. Hotel je nekaj vprašati. Zaman. Plaz se je utrgal, nič več ga ni moglo zadržati.

"Stric!" je gledal Jože v Brdarja. "Ne vrnem se več! Nočem se vrniti več! Vi vse uredite. Otroci proč od nje!"

Ob teh besedah je Ana zopet začutila Maričino toplo ročico v svoji. Otrok ni vedel, kaj se godi. Stal je in grizel prst, gledal zdaj na porotnike, zdaj na predsednika, na skrivaj na Jožeta v kletki. Mati dekletca ni izpustila. Pri besedah, naj ji vzamejo otroke, je pomislila samo na Maričko in jo stisnila še bolj.

"Otroka ne dam!" je kričnila.

"Vse bom storil, kar se mi bo zdelo potrebno," je dejal Brdar Jožetu. "Saj še nismo prišli vsemu do dna."

"Izgajate ji Maričko!" je prosil Jože.

"Te ne dam!" je popadla Ana otroka z obema rokama. "Do te nima nihče pravice. Ta je moja!"

"Tudi jaz sem bil vaš..."

"Nisi več moj!"

"Vem, vem... Vzemite ji Maričko, stric!"

"Pustite!" je vpila Ana. "Do tega otroka nimate pravice. Ta ni vaš..." Da izpriča svojo polno pravico do hčere, je povedala, kar je mislila na veke zamolčati: "Ta je moja in tistega, ki ga je on ubil."

Jože je stal nepremično ko kip. Vse je nesla s seboj, odkrivala je in znova zasipavala. Vsa dvorana je težko dihala pod vtisom tega, kar se je godilo. Ljudje so prišli na zabavo, nalezli so na dramo. Pisar je stenografiral, predsednik in državni pravdnik sta se spogledala. Nihče ni mislil več na to, da bi ustavil povodenj. Vsi so bili začarani od nje.

"Moje brata si varala!" je stiskal Brdar pesti. "Do zadnje ure!"

"Ubil me bo!" je zavpila Ana, ki ni videla drugega nego Brdarjeve skrčene pesti.

"In on... moj brat... je še pestoval otroka, ker je mislil, da je njegov..."

Jože je bil v omotici. Šepetal je, nihče ni slišal njegovih besed. Hotel je nekaj reči, ni našel glasu. Hotel je nekaj narediti, ni imel moči ne svobode. Dolge mesece je razmišljal, čemu je ubil človeka. Ni vedel določno, zakaj. Zdal se je zablil v njegovi zavesti, postajalo od hipa do hipa jasnejše. Dobivalo je barvo in obliko, da bi lahko zgrabil z roko in držal... tiščal, da bi curjela kri... Iz te krvi si je našel pot hripav glas, kakor da sikajo besede iz njegovih stisnjenih pesti.

"Prav je, prav je! Prav je, da sem ga ubil!"

"Roke si si okrvavil," ga je prekinila mati.

"Tvoje roke so krvave!" je pokazal Brdar nanjo; Ana se je stresla.

"Jezus! Kaj govoriš!"

Brdar je vrgel iz sebe, kar ga je neznano dolgo tiščalo v prsih. "Povej, ali nisi ti umorila mojega brata!"

(Dalje prihodnjik.)

vsakdanje življenje, četudi niso bila ugodna. Ni bilo denarja in bili so primorani. Vinogradništvo se bo zdaj podvojilo, zemlja se bo prekopala in zasadila z novimi trtami. Veliko novega sadja pa je že zasajeno in to same izbrane vrste za izvoz. Letos je naša zadruga Vinosad že izvozila za sedemnajst milijonov lir češenj in naše češnje gredo celo na Dunaj. S tem denarjem so si opomogle požgane vasi. Kako zaupajo kmetje svoji zadrugi, je razvidno iz tega, da oddajo sadje, še preden dobijo zanj denar. Zdal se začneja že kampa-nja za hrške in marelice. Kmečko-obdelovalna zadruga, ki je najboljša obdelovalna zadruga na Primorskem, je pomagala ljudem, da so s traktorji preorali zemljo. Tako so naredili tudi pri nas prvi korak k modernemu načinu obdelovanja.

"Kdo je dal tej zadrugi gospodarsko osnovo?"

"V glavnem zemlja, po kateri je pred leti segla Ente di rinascita delle Venezie, ko je poginila kmete na boben. Pridružili pa so se tudi nekateri kmetje iz Slapa, Lož in drugih vasi, ki so spoznali prednost skupne obdelave."

Tovarišica Minka me je peljala nato v prosvetno dvorano, ker sem jo želela videti. Krasi jo Titov relief, delo domačega umetnika. Rjave stene, nove klopi, zelene zavese, vse učinkuje nekam resno in ji daje poudarek kulturnega hrama. "Polg prireditelj imamo tu tudi predavanja, zlasti v okviru AFŽ, ki je precej agilna in nam jo to zimo oskrbela celo vrsto dobrih predavanj. Mladina pa se sedaj odpravlja na Goriško, kjer bo pomagala pri regulaciji Lijaka. Njena pomoč je tam najbolj potrebna. Končno je treba rešiti bogata polja pobesnega hudournika. Fašistom ni nikoli to prišlo na misel."

Poslovila sem se od tov. Minke, ki je morala v šolo. Sama sem stopila v vinarsko zadrugo, ki je največje gospodarsko podjetje v vsej dolini. Tam sem našla na starega znanca, tov. Grenkega. Ko sem vstopila skozi vrata, sem se spomnila njegove zgodbe in se pošalila na ta račun. Leta 1928 je sklenil, da odpotuje v Jugoslavijo, ker mu pod fašisti ni bilo več živeti. Prišel pa ni dalje kot do Cola. Na rebri se je poslednjič ozrl po dolini, ki je bila v prvem pomladnem cvetju in je ličila ogromnemu vrtu. Ni mogel odtrgati pogleda od nje in tudi sam se ni mogel ločiti. V tistem trenutku je dozorel sklep, da ostane doma, pa naj fašisti še tako pritiskajo. "Da, tako je bilo," mi je odvrnil. Pogledal je na tovariše, ki delajo z njim v zadrugi, ter rekel: Ni me sram povedati, da sem imel tedaj solze v očeh, in da je zmogla v meni ljubezen do te zemlje. Kaj se hoče, sem pač kmet. Poznejša leta in razvoj so pokazali, kako prav je bilo, da sem ostal. Če bi ne bili držali, bi šlo vse po zlu. Tudi ta zadruga je bila že na vrsti. Ker so videli, da ima oporo v svojih članih, so se je hoteli polastiti z izgovorom, da ne more več delati. Prefektura je poslala komisarja. Imenovali so predsednika in tajnika. Oba sta bila fašista. Tajnik Buffolini je

pili pot skozi fašistične ječe. Gospodarja Ivana, ki je predsednik Krajevnega odbora, tisti dan ni bilo doma. Zal mi je bilo, da ga nisem našla in bi malo pomoževala, pa sta žena in svakinja ustregli moji radovednosti.

"Kako napreduje obnova in koliko ste že naredili na njenem področju?" sem jima zastavila vprašanje.

"V tekmovalstvu smo popolnoma modernizirali prosvetno dvorano, da je najlepša v coni B. Ni sicer največja, je pa najlepša. Poleg udarniškega dela smo porabili sto štirideset tisoč lir. Ta denar in pa material, ki smo ga potrebovali, je bil ves podarjen. Najbolj nas je podprl sindikat lesne stroke. Les je dala uprava gozda Ravnik-Vrlovske, ki je skupna last vseh Vipavcev. Obnovili in predelali smo šolsko poslopje. Tri in petdeset novih oken čaka na vzidavo. Krajevni odbor je najel četr milijona lir kredita za to delo in pa za popravilo strehe ter namestitvev flebov, ki tudi čakajo že pripravljeni.

"Kaj pa ste naredili v pogledu vinogradništva in sadjarstva, ki sta na Vipavskem edina prido-bitvena vira?"

Tudi v tem pogledu se je že veliko naredilo, še več pa nas čaka. Pristopili smo k ureditvi načrta. Kot veš, je bilo v osemindvajsetih letih zapuščenih mnogo vinogradov. Vino ni imelo cene. Ljudje so se jeli saditi to, kar so potrebovali za

Dobro plačano delo
vas čaka v armadi

Ako vaši nedavni sogradnjanje višje šole morejo zadostiti zahtevam visokega standarda za vstop v vojaško službo, tedaj čaka tudi vas dobra služba v redni armadi.

Dodatno k začetni plači prostaka, ki dobi \$75 mesečno, do biete še hrano, obleko, stanovanje, zdravniško oskrbo, zavarovalnino po nizki ceni in izvetje od dohodinskih davkov, kar vse bi stalo civilista preko \$1500.

Deležni ste tudi izredno liberalnega pokojninskega plana—pol plače za življenje po 20 letih službovanja, ter do

unless we act
Lin8
will die of
CANCER
GIVE
TO CONQUER CANCER
AMERICAN CANCER SOCIETY

bil celo tajni policist. Čas jih je prehitel, da niso mogli izpolniti svoje naloge. Izpolnjujemo jo mi, le v drugi smeri.

Okrnil se je na tovariša, da bi prinesel statistično tabelo. Iz nje sem čitala, da so v letu 1946 daleko prekorajčili predvojno višino. Leta 1945 je znašal nakup dva milijona devet sto trideset tisoč lir, leta 1946 pa za devetdeset milijonov lir. "Številke ne morejo goljufati, one najbolj zgovorno govorijo ne le o zaupanju, ki si ga je pridobila zadruga, temveč tudi o tem, da jo kmetje smatrajo za svojo, ker le po njej prodajo svoj pridelek. Zadruga je imela poprej dve sto dva in sedemdeset članov, sedaj jih ima osem sto tri in štirideset in vsak mesec jih približno štirideset pristopi. V načrtu imamo poslovalnice za nabiranje grozdja: v St. Vidu za območje gore njega, v Rihembergu pa dolenjega konca doline, v Selu že obstoja, a jo moramo opremiti z vinsko posodo in stroji. Mislimo tudi na oddelek za sortiranje vin, kjer bodo polnili steklenice. Zadrugi vinograd med St. Vidom in Podrago bomo preuredili v vzoren vinograd. V Ložah bomo odprli kmetijsko šolo. Do sedaj so bili tam le gospodinjstki tečaji. Ob koncu Titove petletke bodo naši uspehi že vidni."

Po tem razgovoru smo stopili v klet, kjer so razmeščeni sodi. Nekam bahajo se s svojo obsežnostjo in vsebino. V vsakem je po sto hektolitrov vina. Na koncu kleti sta dva vzdignana cementna soda in držita prav toliko. V novo dograjenem delu kleti so sami cementni sodi. Opaziš jih le, ko te opozorijo nanje, ker je stena ravna.

Prinesli so kozarce in ni šlo drugače kot da sem poskušala. Prej je ta tov. Grencl dvignil kozarec vsteno, da sem videla, da je rumeno, kot čisto zlato. Stisnila sem mu roko z obljubo, da še pridem na Vipavsko, ko

bo trgateg. "Pa kaj lepega napiši, mi je zašepetal tov. Ljubo. "Boš že čital v Ljudskem tedniku", sem mu odvrnila. "Saj vas poznam, da se radi malo ponasate in se tudi imate s čim."

Na česti sem našla na starega Trošta iz Podrage. "No, kako je kaj očka?" sem ga pabarala. "Kako bo? Prej sam morali dati za dvanajst mesecev trideset hektolitrov vina, zdaj pa za dvajset mesecev tri hektolitve. Eh, saj pravim, da ni sta zastoj padla moja sinova." (Ljudski tednik)

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih štirate vsak dan?

VAŽNO OBVESTILO
naročnikom dnevnika Prosveta

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveta povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če jih imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$2.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri nasmetu \$1.50 na tednik, se jim to prijete k naročnini. Torej sedaj ni varoka reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je naša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrži. države in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je \$2.50
1 tednik in..... 6.00	1 tednik in..... 8.50
2 tednika in..... 5.00	2 tednika in..... 7.10
3 tednike in..... 4.40	3 tednike in..... 5.90
4 tednike in..... 3.20	4 tednike in..... 4.70
5 tednikov in..... 2.00	5 tednikov in..... 3.50
Za Evropo je..... \$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je naša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsote \$.....

1. Ime..... Čl. družine \$.....

Weslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2. Čl. družine \$.....

3. Čl. družine \$.....

4. Čl. družine \$.....

5. Čl. družine \$.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik \$..... Star naročnik \$.....

NA VIPAVSKEM GRADIJO NOVO
ŽIVLJENJE

Mara Samsa

Tov. Tanja iz Podrage mi je večkrat za časa borbe pripovedovala na pol v smehu tole šalo. Če partizan zašepete utrujenosti muli, ki se je po pohodu v Trnovskem gozdu udobno zleknila na mehki travi nekje na Otlci, da gre brigada v Vipavo, se sunkoma dvigne in zareže od zadovoljstva. Mahoma jo popusti utrujenost in pripravljena je na odhod. Z njo je hotela podčrtati, kako je partizanom dobro na Vipavskem. Bilo je popolnoma razumljivo, da so v bogati Vipavski dolini laže in boljše postregli kot v hribih, kjer še sami niso nič imeli. Zato je vsak partizan rad odšel na to pot in srce se mu je širilo, ko se je spuščal po kameniti, v živo skalo vtesani stezi iz Otlce proti dolini. Ležala je v objemu Nanosa in Čavna, vsa mehka in lepa pod njegovimi nogami. Tak je bila ob vsakem letnem času, tudi pozimi, ko brije burja in je zrak izredno čist, ter so griči onkraj doine tako blizu, da bi jih z roko dosegel. Ponoči sta skupin nočnih luči označevali, kje je Ajdovščina in Vipava. Okupator se je z malim presledkom utrdil v teh dveh dolinskih središčih in si svetil močno v bojazni pred partizani, ki so bili dejanski gospodarji

vse doline. Nešteto krat se je slišala razigrana partizanska harmonika prav do Trga Nemci so dobro vedeli, da so partizani v neposredni bližini, toda niso se ganili iz svojih bunkerjev. Močne so se čutili le, ko so bili v velikem številu in so si s tanki in blindami utirali pot. Drugače je bilo nevarno, iz vsakega grma te je lahko zadela partizanska krogla.

Vsega tega se Vipavci radi spominjajo. Njihov odmev, ki je prihajal od Čavenske strani in od obrobnihih gričev, se ne sliši več. Ko se človek včasih zagleda nad vsem, ga skoraj pogreša in nekako tuj mu postane mir, v katerega je vkopana vsa dolina. Naslednji trenutek se spomni, da je to samo odraz novih dni in laže mu postane v duši, kot bi odložil težko breme. Da, Vipavci so odložili breme za vedno.

Ko hodiš po dolini in govoriš z njimi, čutiš, da se tega zavedajo.

Iz dušee opoldanske soparice, ki je tam še hujska kot v krajih ob morju, ker ni nobenega vetrčka, sem se umaknila k Hribovim. Hribovi ljudje so bili ti, ki so že 1941 vedeli, kje je izhod iz vsega tega, kar se je nagrmadilo. Že zgodaj so nasto-